

godás egészen elmaradt, a lehántott törzsrész felülete elszáradt 3—4 cm. mély repedéseket kapott a nélkül, hogy ez a fa életképességére észrevehető befolyással lett volna.

Ezen s több hasonló tapasztalásra azután Göppert azon újabb nézetét alapítja, hogy a fanedv visszavezetésére nemcsak a kéreg, de a viszonyokhoz képest a fatest is képes.

Vadászati tárcza.

Trónörökös Ő Fensége görgényi vadászata 1882. évi szeptemberhó 22-től.

Görgényben a vadászatot jóval megelőzőleg, nagy szorgalommal folytak az előkészületek és berendezések, maga az országos főerdőmester is lenn volt a tartandó vadászatok érdekében, mozgás vala látható minden irányban, a szolgálatszemélyzet és azokkal együtt két szakács és egy czukrász idejében megérkeztek, ezt követte nyomban a kastély berendezése, a 18 emeleti szobából négy szoba fentartatott a trónörökös pár részére, a többi 14 szoba Ő Fensége utasítása szerint kísérete és a vendégek számára lett berendezve, a szolgálatszemélyzet földszinten volt elhelyezve. Az ebédlő kiváló csinnal és izléssel lett a trónörökös Ő Fensége előleges meghagyása folytán ékitve: agancsokkal, antilope és más különféle szarvakkal, kitömött madarakkal és igen régi vadászképekkel, szóval az összes berendezés azt a kellemes és összhangzatos benyomást teszi a szemlélőre, mely emlékünkből kimenni nem tud és maradandó emléket hagy. Ő Fenségeik egyik szobáját kiválóan két szokatlan nagyságu medvebőr ékiti, egyik koromfekete, másika tiszta fehér; egyikének, a feketének hossza: 210 cm. szélessége: pedig 220 cm. utóbbinak hossza 230 cm. szélessége pedig 250 cm. A kastély parkja a bekövetkezett ősz daczára, pompájából mitsem veszített, lombkoszorujával és Weszter főer-

dész által sok fáradsággal és költségén telepített 250 darab bel- és külföldi növényekkel nagyban emeli a kastély diszét és hirdeti a dajkáló erdőtiszt gondozását.

A diszkertből kanyarodik egy ujonnan épített kényelmes sétaút a Rákóczy-várra, négy nyughelylyel, mindegyike egy új látványos tájképpel. A sétány vonzó, nagyon is feltehető, hogy e történelmi nevezetességű és ritka kilátással kinálkozó várhely, a trónörökösné ő Fenségének kedvencz sétánya leend.

A görgényi vár mikor épült, nem tudni. Némelyek János Zsigmond korából származtatják, annyi bizonyos, hogy nem mutat új korra, mert téglá az egész épületben nem található, a vár fala de még a pincze boltozata is, nagy kerek patak-kőből épült, s így nem tudhatni ki veté meg e nevezetes vár alapját. Bethlen Gábor és Rákóczy György sokat újjitottak és építettek rajta. Az újabb kor föléje egy kápolnát emelt, de már romba dőlt. A vár leomlott köveiből a jelenlegi kastély épült.

Hazánk történetében nagy szerep jutott e várnak, de itt nem látom helyén, hogy a fejedelmek e fészkének történelmét ecseteljem, szoritkozom csakis azon időszakra (1708-ra) a Rákóczy-forradalomra, a midőn e vár véglegesen elpusztult.

Ugyanis 1708-ban Görgény vára alá Rabutin vezérlete alatt 500 gyalog és 500 lovas érkezett. A várban volt Rákóczynak 100 palotás hajdúja és kevés székely népe, élükön Rátónyi István híres és bátor vezér. Az ostrom kitört, az ágyuk iszonyu pusztítást vittek véghez, Rátónyi vitézül tartá magát, míg végre új segítség érkezvén, Rátónyi elesett, vitézei és népe menekült, Rabutin bevonult és lerontatá a most rommá vált világhírű várt; jelenben már csak néhány őlnyi várfal és egy összeomlott pincze mindaz, ami a régi korból fennmaradt.

A Trónörököspár szeptember 20-án Triesztből kiindulva, egyfolytában utazva, 21-énd. u. 4 órakor Görgénybe érkezett. Kisérete: Lipót bajor kir. főherceg, Koburg herceg, gróf Pálffy, gróf Mitrovszky mint főudvarmesteri helyettes, gróf Nostitz, gróf Wurmbrand, báró Sauerma, Dr. Lányi. Vendégei: gr. Teleky Samu, b. Jósika Samu, b. Kemény Kálmán, b. Bornemisza Tivadar és András, gr. Bethlen Gábor, Macskásy Ferencz és István.

A kastélyba való bevonulása alkalmával sorfalakat képezett egyfelől a vidéki vegyes felekezetű papság, másfelől a már korábban érkezett vendégek és hivatalnokok; többi része az udvarnak néppel volt telve, a sorfalak közt haladva viharos éljennel és setreáshával fogadtatott.

A trónörökös és fenséges neje a kocsiából kiszállva nyájasan üdvözölték régi ösmerőseiket, a trónörökös bemutatatta magának a korábban érkezett vendégeit, szólott a papsághoz és azzal felvonultak a kastélyba.

Másnap reggel megszólalt a kürt, gyülekeztek a hajtók, szekerek, hátilovak és vadászok; pont 8 órakor kivonult a kastélyból a vadásztársaság egész serege; 24 vadász és 60 hajtó. A vadászat Adorján község határán kezdődött, hol a nyomozók reggeli friss medvenyomokat jeleztek. A vadászok felállítását gr. Teleky Samu egy kincstári erdőőr, régi medvevadász, segítségével rendezte, a hajtók vezényletét a helybeli körjegyző teljesítette.

A mily kedélyes és kedvteljes vala a vadásztársaság kivonulása, ép oly leverő volt az utközben keletkezett eső, mely kevés megszakítással, d. u. 3 óráig szakadatlanul esett, csak a trónörökös tanusított vidor kedélyt és a legnagyobb zápor közepette a legkedélyesebben társalgott.

Az első és második hajtás — melyhez sok remény fűződött — sikertelen volt, mert a medvének még csak nyomát

sem látták. A harmadik, és az nap az utolsó hajtás is megkisértetett, de az is eredménytelenül. Öt óra után a trónörökös még mindig vidor kedélylyel, de a kiséret lehangoltan a kastélyba érkezett, és azonnal ebédhez ültek.

Másnap 23-án a tegnapi hajtásokkal szomszédos, de már a Marosba lejtő, báró Kemény Kálmán tulajdonához tartozó erdők valának vadászatul kitűzve. A vadásztársaság 20 hegyi hátaslovon a Görgény és Maros közti vízválasztékra felérkezve, az ott gyülekezett nyomozók és hajtók által azon örvendetes hírrel lepetett meg, hogy három friss medvenyom észlelhető; az azonnal megszemlélt nyomok egy fő és két kisebb medvére vallottak. Rövid tanácskozás után az első hajtás azonnal megkezdődött, de sajnos a nyomozott medvék közül egy sem találtatott. A második hajtás az idegen határon alkalmazott adorjáni hajtók tájékozatlansága miatt, egészen meghiusult. Rövid pihenés és villás reggeli után a harmadik hajtás kezdődött, a hajtás jó ideig tartott, a hajtók élénkebb hajszája és a rigók hirtelen fölrepülése jelezni látszott a medve ottlétét; a vadászvonal izgatottsággal várta a vad megjelenését, ki is rontott a sűrűből, de sajnos egyik vadász a vendégek közül, Macskásy István, megsokalva a várakozást, elhagyta állását, átment szomszédjához, megelőzve azon perczet, amidőn a nyomozott főmedve állása kellő közepén elmenekült. A két együtt álló vadász látta a medvét, de mielőtt idejük lett volna fegyverüket használni, eltűnt a sűrűségben.

A negyedik, hasonlóan sikertelen hajtás után a társaság 7 órakor Görgénybe érkezett.

Megemlitendő még, hogy a tegnapi vadászat környékén 3 sas keringvén, trónörökös Ő Fensége azonnal elrendelte, hogy másnapra lesről és csalétekről gondoskodva legyen. E magas rendeletnek hódolva, a les saját vadászszemélyzete által felállíttatott és egy ló leszuratott.

24-én vasárnap, a kastély kápolnájában tartott rövid isteni tisztelet után, melyen a trónörököspár vendégeivel részt vett, d. e. 10 órakor a vadásztársaság b. Sauerma kivételével szalonkavadásatra ment. A szalonka vadászat sikeresnek mondható, mennyiben a szalonkaidény még csak keletkezésébe már is 30 db. felszállott és 9 db. elejtetett; elesett ezenkívül még 3 nyul is. A trónörökös Ő Fensége 3 szalonkát és 1 nyulat lőtt. A sasvadászat eredménytelen volt.

Másnap 25-én a kellően kipuhatolt és kinyomozott kásvai határba szállt ki a vadásztársaság; sok reménység fűződött e vidékhez és nem is ok nélkül, mert már az első hajtásban gr. Teleky Samura egy felette nagy medve bukkant ki, a korlátolt lőtér miatt csak egyszer löhetett, de el is hibázta, a vadászkedv fokozódott, a trónörökös higgadtan vette a kapóra lövés sikertelenségét.

A második hajtás eredménydúsabbnak mondható. Ugyanis a jól vezetett hajtásnak mindjárt kezdetén egy medve kisompolygott a legszélén álló Pausingerre, ki azt visszariasztván, a szomszédos gr. Teleky Samura bukkant, általa hasonlóan a vadászvonal zömére tereltetvén, végre Lipót bajor főherczegre ment, kinek sikeres lövése, ha nem is halálos, de erős sebet ejtett a medvéen, utána lőtt még br. Sauerma kétszer, de eredménytelenül. A lövések után csaknem egyidejűleg ott termett a trónörökös, nagy izgatottságban követte a vérnyomokat és hosszasan üldözte, míg csak meg nem győződött ugrásaiból, hogy még nagy előhaladásra képes. A pihenő és villásreggeli alatt melyhez a trónörökös később csatlakozott, kitört a jó vadászkedély, a trónörökös a siker felett megelégedését teljes mérvben nyilvánította, arczáról örömsugározott, és a hajtóknak pótnapszámot rendelt. Villásreggeli után még két hajtás volt, de már siker nélkül.

Kedden 26-án a hodáki határban tartott vadászat sikertelen volt, a mennyiben a három hajtásban medvére nem akadtak.

Szerdán, 27-én, a vadászat áthelyeztetett az iszticsói völgybe, hasonlóan a Hodák községi erdőbe. Az első mindenkor fényes eredményű, most sikertelen hajtás nagyon is lehangupta a vadásztársaság kedélyét. A hosszú és fárasztó hajtás után tartott pihenő és villásreggeli alatt, a hangulat a fagypontra szállott, szóval kétségbe vonta mindenki a jövő eredményeket. Ily csüggedező hangulattal másztuk meg a szomszédos hajtás meredek ormát. A hajtók egyhangu hajszáját csak 1 $\frac{1}{2}$ óra multával hallhattuk, azok is kedvtelenül végzik nehéz munkájukat, míg végre négy dörrenés megszakítja a csendet, a lazult kedélyek új reményt meritettek, a vadászvonalon a kíváncsiság nőttön nőtt, míg végre a hajtók által lecipelt medve igazolta a mai eredményt. Nagy volt a csoportosulás, az öröm mindenki arcán kitört, a trónörökös látható örömet tanusított.

Ezt követte rögtön a szemle; a medve megvizsgáltatott és a trónörökös Ő Fensége a két lövő br. Jósika Samu és gr. Mitrovszky közül, előbbinek ítélte oda a tulajdoni jogosultságot.

Ebéd után 9 órakor az áldozat a diszkerben tölgylomb ravatalra (auf die Strecke) tétetett, vadászkutyák és peczérekek körülállották, előbbiekek csaholása utóbbiak kürtölése és fáklyafénynél, a vadásztársaság színe előtt lett br. Jósika Samu Ő Fensége által medvevadásszá felavatva.

Csütörtökön, 28-án, a vadászszerencse fokozódni kezd. Mai vadászat színhelye a kásvai határ és Pálpatak vidéke lévén, már az első hajtás sikerről tanuskodott, volt benne két farkas és egy medve, a farkasok a hajtóvonalon áttörve elmenekültek, ellenben a vadászat főtárgya a medve, gr. Nostitz

és br. Bornemissza Tivadarra bukkant, mindkettőjük lövése sikeresnek mondható, mert a medve elejtetett és Nostitz mint első lövő nyerte el a tulajdoni jogosultságot. A második hajtás sem mondható eredménytelennek, mert a benne levő főmedve üldözve a hajtók által csakhamar a lövonalon termett és Macskási István felé irányult, kinek jól irányzott lövése erősen meg is sebzé, de nagy vérnyomok daczára elmenekült. A trónörökös néhány vadással azonnal üldözőbe vevén, a patakig lejutottak, hol a medve már fekvőhelyet keresett, de azontúl őt üldözni nem volt tanácsos. A harmadik és negyedik hajtás eredményt femutatni nem tudott. Fűszerezve volt még e napi vadászat, azáltal is, hogy több őz a lövonalon áttörve élénkíté a kedélyeket. Ebéd után este 9 órakor Nostitz felavatása hasonló ünnepélyességgel történt mint a Jósikáé, azon különbséggel, hogy ma a szászrégeni népzenekar is közreműködött, melybe még a kürtök harsogása és kutyák csaholása belevegyülván, az ünnepélyesség kirívóságát nagyban emelte.

Másnap 29-én az igen kellemetlen, esős, szeles és hideg idő daczára kiszállt a vadásztársaság reggeli 8 órakor, a már megelőzőleg sikertelenül megkisértett báró Kemény-féle hajtásokba. A zordon idő és a korlátolt lőtér, melynek hatását csakis a sűrű sarjerdőn átvonuló szűk út körvonaloza, és csak kapólvésre alkalmas, igen kevés reménységet nyújtott bármi kevés sikerre is, de a vadászat istene más-ként intézkedett, mert már az első hajtásban a trónörökös felé irányult egy, a már elejtett két medvénél nagyobb medve, állása alatt egy ideig megállapodott, többször ide-oda sompolygott, a trónörökös észre is vette mozdulatait, mig végre a hajtók üldözése folytán megindult ugyan, de más irányt véve, Sauerma és Macskásy Istvánnál feltünvén, Sauerma fegyvere eldőrdült fején találva a medvét, e pillanatban Macskásy fegyvere is szólott és lövése hasonlóan

a medve fejét, csakhogy más oldalról átfurta, a vergődő állatnak Sauerma adta a kegyelemlövést. Az elejtett medve felett vitássá vált tulajdonjogi kérdést a trónörökös Sauerma javára döntötte el. Volt még egy második medve is e hajtásban, de a hajtók vonalát áttörve elmenekült.

A második hajtás is felmutatott némi eredményt, menyiben egy maczkó gyorsfutásban Bornemissza András állásán lövésre került, a lövés talált, de a megsebzett medve morogva nyomban eltűnt, 100 méter távolságban a sűrűen megállott, nagyokat ordított s tovább menekült. Az üldözőbe vett medve véres nyomokat hagyott, de csakis azon ponttól kezdve, a hol egy ideig megállapodott.

Mint véletlen esemény megemlitendő, hogy e második hajtásban egy pár szarvas is tartózkodott, a tehén a lövonalon áthatolt, míg a szarvas egyik nyomozóra bukkant. Szokatlan itteni tartózkodása abban leli magyarázatát, hogy a már régtől a görgényi rengetegekben tanyázó egypár szarvas, a szomszédos hajtásban termett tölgymakk által lett lecsábitva.

A harmadik hajtás is tudott sűrűségéből egy szép példányt felmutatni, ki is pattant a kizavart maczkó Mitrowszkira, de a szűk lőtér miatt és hogy a lövonalban álló szomszédját ne veszélyeztesse, nem lőhetett.

Este 9 órakor a ma elejtett medvének ravatalra való tétele szintén megünnepeletett. A trónörökös és fenséges neje jelen volt.

E szép medveállományban gazdag és kényelmes vadászterület több figyelemre érdemes. Nevezetesen kívánatos lenne, ha a lövonalat képező szűk útba behajló temérdek lom eltávolíttatnék, illetve ezzel az út kiszélesbíttetnék és a szokott állások lőrésekkel ellátandók, mert most jelen állapotban medvét elejteni nehéz.

E felett kívánatos lenne, hogy az adorjáni, kásvai, hodáki libánfalvi és ezekkel szomszédos községi erdőkben, az üzemterv bemutatása előtt is, a legeltetés a törvényszabta határok közé szorítsassék, és az erdőirtás, szóval annak bármi irányu pusztítása szigoruan betiltattatnék, de ellenőriztetnék is.

Ma szeptember 30-án, mint a medveadászat zárnapján, a már kora reggel megeredt eső és zord idő nagyon lehangolta a vadásztársaság kedélyét, a kivonulás előtt történni szokott vadászok csoportosulása elmaradt, az ez ideig mosolygó arcok most komoly színezetet öltöttek, jelezvén a kételyt a mai eredmény felett; hatványozta e kételyt azon körülmény, hogy Teleky és Bornemisza András megbetegedvén, Dr. Lányi törzssorvos a vadászatot részt nem vehetett, már pedig beigazolt tény, hogy csak akkor volt sikere a vadászatnak, mikor Lányi részt vett a vadászatban, szóval a vadásztársaságnál meggyökerezett azon vélemény, hogy Dr. Lányi nélkül eredményt felmutatni nem is lehet.

Ezen komor és kedvezőtlen jóslatok dacára a társaság, számban ugyan megfogyva, 9 órakor a legnagyobb esőben Kásva község határa felé kiindult, de már d. u. 3 órakor eredménytelenül visszatért. Volt ugyan a két hajtásban egy medve és egy farkas, és fel is jutottak a lövonalra, de részint a távolság, részint pedig a hajtók közelléte miatt, azokra löni nem lehetett.

Futtaky, mint tudósító, úgy tegnap, mint ma híven kísérte a társaságot.

Ebédnél a szászrégeni tűzoltó-zenakar mulattatta a vendégeket.

Összevonva a medveadászat eredményeit, ez következőben részletezhető: 8 napi vadászatban lövésre került 11 medve, ebből elejtetett 3, lövést kapott 4, hibázva lett 1, lövés nélkül menekült 3; de másnemű vad megjelenése is élén-

kité a vadásztársaságot; ugyanis volt még az összes hajtásokban: 3 farkas, 2 szarvas, 13 őz, 14 róka, 2 nyul, egy füles bagoly és 3 császármadár.

Az elejtett és lövésre került medvék közötti aránytalan szám abban leli magyarázatát, hogy mint elébb megemlítém, a legtöbb vadászterületen, a lőtérek oly annyira korlátoltak, hogy azokon csakis kapólvéseket lehet alkalmazni; ha gondoskodva leend lörésekről és tágasabb lövonalról, biztosabb és arányosabb eredményekre számithatunk.

Október 1-én reggeli 8 órakor a román templomban tartott isteni tiszteletnél részt vett a trónörökös pár kíséretével és vendégeivel.

Isteni tisztelet után a társaság szalonkavadászatra szállt ki.

A szalonkavadászatról $1\frac{1}{2}$ órakor érkezett meg a társaság Görgénybe, eredmény: 29 szalonka, két nyul és 1 sólyom. Trónörökös Ő Fensége hét szalonkát lőtt, a bajor főherczeg ötöt; az összesen tett 142 lövés nagyban élénkíté a lövonalat. A sikertől lelkesülve, holnapra — délig — még egy szalonkavadászat van tervben. A hangulat kitünő. Ebéd alatt a szászrégeni cigányzenekar húzta a csárdásokat.

Hétfőn, október 2-án, az elindulás napján, a tervezett szalonkavadászat csakugyan megtartatott, még pedig déli $1\frac{1}{2}$ 12 óráig. Az eredmény ma is — aránylag a rövid vadászat tartamát tekintve — igen kielégítő, mert esett 17 szalonka, 1 nyul és 1 sólyom. Trónörökös Ő Fensége 5 szalonkát lőtt.

Az ebéd, mint bucsulakoma, $1\frac{1}{2}$ 1-kor kezdődött és már 2 órakor befejeztetett. Két órakor a társaság több rendbeli, a községiek által előadott, romántánczban gyönyörködött. Három órakor a Trónörökös pár elbucsuzott vendégeitől, kijelentette nagymérvű meglegedését és a viszontlátás reménye mellett elhajtattott, a nagy fényben uszó Marosvásárhelyre. Itt az indóháznál a megye, város, katonaság és az államvasutak

igazgatóságának főbbjei várták, kikkel röviden társalgott, kilátásba helyezve biztos visszajövetelét, felült a különvonatra és 6 órakor a jelenvoltak lelkes „éljen!” riadása közt utnak indult. Isten kísérje!

A trónörökös Fenséges neje a jelen vadászati idény alatt, a bekövetkezett zord idő miatt, igen kevés szórakozásban részesült; volt ugyan többenemű szórakozásról gondoskodva, de keresztülvitelét az esős idő gátolta.

Görgény, 1882. évi október hó.

N. N.

Vidéki levelek.

I.

Feketepatak, szept. 15.

Tekintetes Szerkesztőség! Hogy mennyire volt igaza Bisell Gyula urad. főerdész urnak „A vadászati törvény reformálása érdekében” irt cikkében, midőn azt mondja: „jó vadász, rossz erdész”, ezt minden erdész — szívére téve kezét — bevalani kénytelen.

Midőn ápril hó elején a munkácsi uradalomhoz tartozó felső erdőben Pavlik főerdész urral a tavalyi tölgyültetéseket szemléltük, a most 4 éves tölgyesek csúcshajtásait nagy részben lerágva láttuk.

A fiatal, husos csúcshajtást, mely minden 2 méter távolságra épen szájának állt a télen itt legelt őznek, örömmel rágtá le, gyakran egyáltalán nem éhségből, de csupán pajkos-ságból is.

Egy 20 holdnyi területen, ugyanez erdőrészben elővett soros vetést a vaddisznó tette tönkre, egész sorokat maga előtt felturva, felszántva.

Hasonló károkat tapasztaltam, midőn május hó elején a zsdenyovai erdőgondnoksághoz tartozó hraboniczai vágásokat megtekintettem.